

Piotr Rykała <https://orcid.org/0000-0003-2031-0383>

Katedra Badań Strategicznych i Regionalnych, Wydział Gospodarki Przestrzennej i Transformacji Regionów, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Katowice, Polska, piotr.rykala@ue.katowice.pl

Wpływ instytucji otoczenia biznesu na rozwój gospodarczy miast województwa śląskiego

Streszczenie:

Tematyka artykułu skupia się na zagadnieniach związanych z instytucjami otoczenia biznesu, w tym na identyfikacji ich wpływu na rozwój gospodarczy miast. Celem publikacji jest poszukiwanie tendencji rozwoju miast w kontekście występowania infrastruktury otoczenia biznesu, z wyróżnieniem miast charakteryzujących się podobną dynamiką rozwoju w wybranych wymiarach społeczno-gospodarczych. Opracowanie składa się z czterech części. W pierwszej podjęto próbę refleksji nad zagadnieniem rozwoju gospodarczego miast, analizując wybrane koncepcje rozwoju. W drugiej części zaprezentowano zagadnienie instytucji otoczenia biznesu w ujęciu teoretycznym. Trzecia część przedstawia założenia metodyczne oraz wyniki badań dotyczących wpływu instytucji otoczenia biznesu na rozwój gospodarczy miast województwa śląskiego. Ostatnia część zawiera wnioski oraz podsumowanie.

Słowa kluczowe: rozwój gospodarczy miast, miasta, instytucje otoczenia biznesu, wsparcie biznesu

JEL: O12, O43, R11

1. Wprowadzenie

Współczesny rozwój świata oraz postępujący za nim rozwój miast zmuszają do ciągłych poszukiwań odpowiedzi na pytania o jego kierunek oraz uwarunkowania. Zastanawiamy się nad tym, jakie czynniki i w jakim stopniu wpływają na rozwój miast. We współczesnych przemianach

systemu społeczno-gospodarczego dobrze rozwinięte środowisko wspierające przedsiębiorczość jest istotnym czynnikiem dla rozwoju miejskiego. Instytucje wspierające biznes mają duży wpływ na atrakcyjność inwestycyjną miasta oraz zwiększają jego poziom konkurencyjności. Relacje między przedsiębiorstwami a podmiotami wsparcia biznesu przyczyniają się do rozwoju przemysłu wysokich technologii oraz innowacyjnej gospodarki opartej na wiedzy. Instytucje otoczenia biznesu tworzą sieci współpracy i partnerstwa, dynamizując wzrost dobrobytu i jakości życia mieszkańców.

Próba rozwinięcia podjętego zagadnienia jest następujący problem badawczy: „w jaki sposób instytucje otoczenia biznesu wpływają na rozwój gospodarczy miast?”. Główny cel artykułu natomiast sformułowano następująco: identyfikacja tendencji rozwoju miast w kontekście występowania na ich obszarze instytucji otoczenia biznesu.

Artykuł został podzielony na cztery części (nie licząc wprowadzenia). W pierwszej zaprezentowano refleksję nad wybranymi koncepcjami rozwoju gospodarczego miast. Część druga zawiera teoretyczny opis zagadnienia, jakim są instytucje otoczenia biznesu. W części trzeciej przedstawione zostały założenia metodyczne oraz wyniki badań ilościowych nad wpływem instytucji otoczenia biznesu na rozwój miast. Ostatnia część zawiera podsumowanie oraz wnioski.

2. Rozwój gospodarczy miast – wybrane koncepcje

Punktem wyjścia do rozważań nad rozwojem gospodarczym miast są koncepcje teoretyczne, które mogą być pomocne w wyjaśnieniu tego, w jaki sposób mogą rozwijać się ośrodki miejskie w określonych warunkach wewnętrznych i zewnętrznych (Drobniak, 2018: 6). Ujęcie koncepcyjne jest tym bardziej zasadne, że samo pojęcie rozwoju miast nie jest definiowane w sposób jednoznaczny. Różne ujęcia definicyjne kategorii rozwoju miast kładą nacisk na odmienne elementy, w zależności od punktu widzenia, w tym m.in. na (Kuhnen, 1987: 11; Drobniak, 2012: 42; 018: 7):

- 1) nieciągłość procesów rozwoju oraz trudność ich kontroli;
- 2) przestrzenny wymiar procesów rozwoju – występowanie efektów rozwoju w określonej przestrzeni;
- 3) historyczność procesów rozwoju, według których rozwój społeczno-gospodarczy nie opiera się na istniejących fundamentach;
- 4) ilościowy oraz jakościowy charakter procesów rozwoju – wielowymiarowość efektów przejawiająca się zarówno zmianami o charakterze ilościowych, jak i jakościowym;
- 5) normatywność procesów rozwoju – rozwój charakteryzowany jest przez aspekty normatywne, w tym polityczne.

Rozwój często utożsamiany jest z procesem zmian w kontekście różnych kategorii, np. społecznej, gospodarczej, środowiskowej czy infrastrukturalnej, natomiast definicyjnie można rozumieć go jako: „proces przeobrażeń, przemian, przechodzenia do stanów bardziej złożonych lub pod pewnym względem doskonalszych” (Doroszewski, 1965: 1330).

Rozwój gospodarczy w ujęciu miast jest w literaturze połączony również z rozwojem lokalnym, który odnosi się do przeobrażeń na obszarze instytucjonalnym zarówno powiatu, jak i gminy. Przykładowo: Dziemianowicz w swojej pracy pt. *Lokalny rozwój gospodarczy – konkurencyjność – przedsiębiorczość* (2021) podkreśla mnogość odpowiedzi, które w tej kwestii dostarcza nam literatura przedmiotu, nawiązując m.in. do definicji Binieckiego i Szczupaka, w której autorzy określają go jako „zespół działań na rzecz mobilizacji wszystkich aktorów (podmiotów życia społeczności lokalnych) wokół uzgodnionych zbiorów projektów: gospodarczych, społecznych, kulturalnych i środowiskowych, wynikających ze wspólnie deklaruwanej wizji przyszłości danej jednostki terytorialnej” (Biniecki, Szczupak, 2001: 61). Dziemianowicz w swojej pracy pokusił się również o przedstawienie autorskiej syntetycznej definicji rozwoju lokalnego, określając go jako „pozytywne zmiany gospodarcze (jakościowe oraz ilościowe) służące społeczności lokalnej, zachodzące w wyniku świadomej polityki władz lokalnych, wyzwalającej potencjał zasobów wewnętrznych oraz wykorzystującej szanse pojawiające się w otoczeniu danej gminy” (Dziemianowicz, 2021: 20). Definicja ta w centrum uwagi umieszcza mieszkańców, podkreślając ich rolę w rozwoju lokalnym, oraz przyjmuje, że będzie on następował przez poszerzanie oddziaływania gminy w różnych obszarach jej funkcjonowania.

Rozwój badań dotyczących ekonomii miejskiej i regionalnej spowodował, że wiedza z tego zakresu w ostatnich latach stale się zwiększa i oferuje podstawy do formułowania nowych koncepcji rozwoju miast oraz weryfikowania istniejących (Drobniak, 2018: 8). Od drugiej połowy XX wieku na gruncie ekonomii miejskiej i regionalnej powstało kilkanaście koncepcji związanych z przemianami miast (Grosse, 2002; Drobniak, 2018; Klasik, 2018; Rykała i in., 2022). Wśród nich wymienić można m.in.:

- 1) teorię kapitału kreatywnego oraz koncepcję miasta kreatywnego (Caves, 2000; Florida, 2002; Klasik, 2010; Landry, 2013);
- 2) koncepcję *smart city* (Caragliu, Del Bo, Nijkamp, 2011; Ochojski, 2022);
- 3) koncepcję ekonomii instytucjonalnej (Williamson, 1975a; Osborn, Geabler, 2005);
- 4) teorię lokalizacji (Weber, 1909; Lösch, 1961);
- 5) teorię klastra (Porter, 2001);
- 6) teorię bazy ekonomicznej (Korenik, 1999; Malizia, Feser, 1999);
- 7) koncepcję rezyliencji miejskiej (Vale, Campanella, 2005; Drobniak, 2017);
- 8) koncepcję hybrydyzacji rozwoju (Drobniak, 2019; Rykała, 2021).

W przypadku rozważań nad wpływem instytucji otoczenia biznesu na rozwój gospodarczy miast szczególnie zasadne jest omówienie koncepcji rozwoju instytucjonalnego oraz koncepcji nowej ekonomii instytucjonalnej, stanowiących podstawę rozważań nad tym zagadnieniem.

Początki badań nad instytucjonalizmem związane są ściśle z koncepcją rozwoju instytucjonalnego, której genezę odnaleźć można w pierwszej połowie XIX wieku. W roku 1904 Veblen, wydając książkę pt. *The Theory of Business Enterprise*, wskazał, że dla wyjaśnienia procesów gospodarczych należy wykorzystać pojęcie instytucji wykształconych przez społeczeństwo. Autor określił gospodarke, w tym gospodarke miast, jako: „sekwencyjnie przebiegający proces, w centrum którego leży koncepcja działania konstruującego materialną

ramę nowoczesnej cywilizacji, natomiast teoria nowoczesnej sytuacji ekonomicznej (*modern economic situation*) powinna być przede wszystkim teorią ruchu ekonomicznego (*business traffic*) z jego motywami (*aims*), metodami i efektami” (Veblen, 1904: 8). W publikacjach Veblena można wyróżnić sześć głównych cech podejścia instytucjonalnego (Dugger, 1979: 900–906; Ratajczak, 2012: 95):

- 1) szczególne podkreślenie roli władzy w rozwoju;
- 2) sceptyczne podejście do istniejących instytucji;
- 3) akceptacja dychotomii działań;
- 4) ewolucyjne podejście do zjawisk społecznych;
- 5) holizm;
- 6) instrumentalizm.

Pomimo faktu, że tradycyjny instytucjonalizm rozwijał się w opozycji do klasycznej teorii ekonomii, sam nie stworzył nowej metodologii różniącej się do prezentowanej przez ekonomistów ortodoksyjnych, w szczególności neoklasycznych (Kuder, 2011). Dopiero nowa ekonomia instytucjonalna wprowadziła nowe narzędzia, szerzej analizujące znaczenie instytucji w funkcjonowaniu gospodarki. Ekonomia instytucjonalna powstała jako reakcja na uniwersalizm oraz ekonomiczny imperializm analizy neoklasycznej, odrzucając i podważając podstawowe paradygmaty ekonomii neoklasycznej (Kuder, 2011). Nowa ekonomia instytucjonalna podkreśla rolę instytucji w prawidłowym procesie alokacji i podziału, uznając, że określają one sposób działania jednostek, a w efekcie łagodzą sprzeczności pomiędzy właścicielami kapitału, menadżerami, pracownikami i całym społeczeństwem (Zenka, 2007). Ekonomia instytucjonalna stara się zaimplementować instytucje do ekonomii, tworząc od podstaw zestawy nowych teorii lub uzupełniając już istniejące (North i in., 1997: 17). Zdaniem Ménarda i Shirley (2014) aktualny obraz nowej ekonomii instytucjonalnej w podstawowej formie jest wynikiem pięciu publikacji: *The nature of the firm* (Coase, 1937), *The problem of social cost* (Coase, 1960), *Institutional Change and American Economic Growth* (North, Davis, 1971), *The Rise of the Western World* (North, Thomas, 1973) oraz *Markets and Hierarchies* (Williamson, 1975b). Według definicji ekonomia instytucjonalna oznacza różnorodne tradycje w dziedzinie ekonomii, które dotyczą instytucji społecznych związanych z produkcją, podziałem i konsumpcją dóbr (Hodgson, 2001, 345–346), a także odpowiadających im stosunków społecznych. Stanowi rozbudowany nurt, będący jedną z odpowiedzi na dostrzegane problemy i nadmierne uproszczenia, które występują w ekonomii głównego nurtu (Możdżeń, 2015). Podstawowymi celami instytucji oraz zmiany instytucjonalnej są (Wojtynia, 2007): redukcja kosztów transakcyjnych, redukcja niepewności w działalności ekonomicznej, internalizacja efektów zewnętrznych oraz zdobywanie zbiorowych korzyści.

Tabela 1. Porównanie tradycyjnego instytucjonalizmu oraz nowej ekonomii instytucjonalnej

Kryterium	Tradycyjny instytucjonalizm	Nowa ekonomia instytucjonalna
Stosunek do tradycji ekonomii instytucjonalnej związanej z osobami Veblena i Commonsa	Przed wszystkim akceptacja Veblena jako ojca założyciela, mniejsze eksponowanie dorobku Commonsa	W zasadzie ignorowanie dorobku Veblena i prawie całego pierwotnego instytucjonalizmu z wyjątkiem Commonsa
Stosunek do ekonomii głównego nurtu	Zdecydowana krytyka	Idea uzupełniania i wzbogacania
Stosunek do idei <i>homo oeconomicus</i>	Odrzucenie	Znaczny krytycyzm (postulat uwzględniania ograniczonej racjonalności i oportunisty)
Podejście do holizmu w badaniach naukowych	Akceptacja	Odrzucenie
Rola analizy sformalizowanej w ekonomii	Daleko idący sceptycyzm i krytyka	Sceptycyzm, ale umiarkowany
Indukcja i dedukcja	Dominacja indukcji	Dominacja dedukcji
Przyjmowanie modelowych założeń dotyczących zachowań jednostki	Brak akceptacji	Ograniczona akceptacja
Obszar badań	Rozległy i mało precyzyjnie określony	Znacznie precyzyjnie określony
Ewolucjonizm	Zdecydowana afirmacja ewolucjonizmu w jego kulturowej interpretacji	Ograniczone eksponowanie
Indywidualizm poznawczy	Odrzucenie	W zasadzie akceptacja
Idea władzy	Odgrywa istotną rolę w analizie	Mało istotna
Poziom analizy	Raczej zagadnienia makroekonomiczne i makrospołeczne	Raczej analiza mikroekonomiczna i mezoekonomiczna
Kierunek zależności człowiek–instytucje	Instytucje wpływają na zachowania ludzi	Ludzie tworzą instytucje
Miejsce na mapie współczesnej ekonomii	Element ekonomii heterodoksyjnej	Pogranicze ekonomii heterodoksyjnej i ekonomii głównego nurtu

Źródło: Ratajczak, 2012: 98

Tradycyjna koncepcja rozwoju instytucjonalnego oraz nowa ekonomia instytucjonalna mają wiele punktów stykowych. Są to m.in.: posługiwanie się pojęciem instytucji, szczególna analiza roli instytucji w wyjaśnianiu zjawisk gospodarczych czy krytyczne podejście do ekonomii głównego nurtu. Jednakże należy zwrócić uwagę również na wiele różnic (por. tabela 1).

3. Instytucje otoczenia biznesu

W literaturze podmiotu można odnaleźć różne ujęcia oraz klasyfikacje dotyczące infrastruktury wspierającej podmioty biznesowe, z których najbardziej rozpowszechnione to: infrastruktura wsparcia, instytucje otoczenia biznesu, infrastruktura ekonomiczna, instytucje wsparcia, ośrodki innowacji przedsiębiorczości, infrastruktura innowacji i transferu technologii, infrastruktura przedsiębiorczości, infrastruktura wsparcia biznesu (Chojnicki, 1999; Dominiak, 2006; Matusiak, 2011; Płoszaj, 2015; Domańska, 2019). Różnice związane z nazewnictwem zależą w głównej mierze od tego, jaki zbiór podmiotów poddajemy analizie. Na potrzeby tego opracowania postanowiono posługiwać się najpopularniejszymi w Polsce określeniami, tj.: infrastruktura wspierająca biznes oraz instytucje otoczenia biznesu (IOB).

W przypadku analizowania IOB oraz poszukiwania właściwej definicji warto zaczerpnąć z krajowych opracowań, które uwzględniają ich charakterystykę na gruncie polskim. Działalność przedsiębiorstwa zawsze skupiona jest na jakimś celu. Jego funkcjonowanie wymaga kontaktów nie tylko w ramach otoczenia wewnętrznego, ale również z konkurentami, administracją publiczną i innymi instytucjami publicznymi, zrzeszeniami przedsiębiorców i pracowników, instytucjami B+R, szkołami wyższymi, ośrodkami szkoleniowymi, ośrodkami doradczymi itp. (Płoszaj, 2013: 48), które możemy określić jako środowisko biznesowe. Zgodnie z takim ujęciem Chojnicki określa otoczenie biznesu jako: „pewien klimat działalności gospodarczej przejawiający się w powstawaniu w regionie lub ośrodku miejskim warunków sprzyjających decyzjom lokowania i rozbudowy przedsiębiorstw, w tym także działania władz publicznych, związków zawodowych, a także kształtowaniu opinii publicznej” (Chojnicki, 1999: 368). Definicja ta nie określa oraz nie precyzuje tego, czym są instytucje otoczenia biznesu, lecz podkreśla charakter działania takich podmiotów.

Drugą definicją, na którą warto zwrócić uwagę, jest ta zaproponowana przez Burdecką (2004), która w raporcie przygotowanym na zlecenie Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości określa IOB jako instytucje non profit, które przeznaczają zysk na cele statutowe zgodnie z zapisami przedstawionymi w statucie lub innym odpowiadającym mu dokumencie. Autorka do grona IOB zalicza: agencje rozwoju lokalnego i regionalnego, ośrodki szkoleniowo-doradcze, organizacje reprezentujące przedsiębiorców, instytucje działające na rzecz innowacyjności (takie jak centra transferu technologii, instytuty i ośrodki badawczo-rozwojowe), fundusze pożyczkowe i poręczeniowe, ośrodki innowacji i przedsiębiorczości, inkubatory przedsiębiorczości, inkubatory technologiczne oraz parki i centra technologiczne.

Kolejną definicją, którą warto przytoczyć, jest ta przedstawiona przez Dominiak (2006), która na podstawie przeglądu literaturowego scharakteryzowała IOB, a następnie przedstawiła je w ramach czterech podstawowych kategorii:

- 1) wyposażenie instytucjonalne – obejmujące agencje, fundacje i stowarzyszenia działające na rzecz rozwoju regionalnego oraz organizacje gospodarcze;
- 2) firmy komercyjne świadczące usługi na rzecz biznesu;
- 3) jednostki badawczo-rozwojowe (B+R) oraz ośrodki innowacji i przedsiębiorczości;

4) klimat społeczny – rozumiany jako przedsiębiorczość, zaangażowanie społeczności lokalnych na rzecz lokalnego i regionalnego rozwoju.

Autorka zwraca również szczególną uwagę na to, że wymienione kategorie nie są całkowicie od siebie odseparowane. Poszczególne podmioty wchodzące w skład jednej grupy ze względu na prowadzoną działalność mogą również wchodzić w skład innej lub kilku naraz.

O wyróżnieniu poszczególnych typów IOB przesądza zakres potrzeb przedsiębiorstw, które korzystają z usług takich podmiotów. Zagadnienia związane z potrzebami przedsiębiorstw w poszczególnych obszarach przeradzają się w usługi, jakie IOB oferują potencjalnym zainteresowanym (Lisowska, Grabowski, 2021: 7). W kontekście definiowania IOB zasadne wydaje się przedstawienie ujęcia zaproponowanego w opracowaniu pt. *Instytucje otoczenia biznesu w województwie wielkopolskim 2021*. Lisowska i Grabowski charakteryzują IOB w ramach czterech kategorii: instytucji wsparcia przedsiębiorczości, instytucji wsparcia innowacji, pozabankowych instytucji finansowych, firm komercyjnych świadczących usługi dla biznesu (por. tabela 2). Autorzy ci podkreślają natomiast, że tak ujęty podział może wskazywać, iż do grupy IOB włączyć można również podmioty działające na zasadach rynkowych, czyli w zasadzie każdą firmę świadczącą usługi B2B, co stanowiłoby nadużycie pojęciowe (Lisowska, Grabowski, 2021: 8).

Tabela 2. Klasyfikacja instytucji otoczenia biznesu według rodzajów oraz typów

Rodzaj IOB	Typ IOB
Instytucje wsparcia przedsiębiorczości	– Inkubatory przedsiębiorczości – Ośrodki szkoleniowo-doradcze (agencje rozwoju regionalnego i lokalnego, ośrodki wspierania przedsiębiorczości, centra wspierania biznesu, fundacje rozwoju, towarzystwa gospodarcze, kluby i centra przedsiębiorczości, organizacje samorządu gospodarczego, np. izby przemysłowe, gospodarcze, rzemieślnicze)
Instytucje wsparcia innowacji	– Akademickie inkubatory przedsiębiorczości – Centra innowacji – Centra transferu technologii – Inkubatory technologiczne – Parki technologiczne
Pozabankowe instytucje finansowe	– Fundusze pożyczkowe – Fundusze poręczeń kredytowych – Fundusze kapitału zaangażowanego
Firmy komercyjne świadczące usługi dla biznesu	– Informacja i komunikacja (sekcja J PKD 2007), Działalność finansowa i ubezpieczeniowa (sekcja K PKD 2007) – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości (sekcja L PKD 2007) – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (sekcja M PKD 2007) – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca (sekcja N PKD 2007)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Lisowska, Grabowski, 2021

Ostatnią definicją, która warto przytoczyć, omawiając temat IOB, jest ta wypracowana przez Stowarzyszenie Organizatorów Ośrodków Innowacji i Przedsiębiorczości w Polsce (SOOIPP). Na podstawie przeglądu literatury przedmiotu można zauważyć, że jest to najpopularniejsze ujęcie IOB w krajowych opracowaniach. Autor tej definicji – Matusiak (2011) – określa je jako ośrodki innowacji i przedsiębiorczości, sklasyfikowane w trzech grupach (por. tabela 3): ośrodki przedsiębiorczości, ośrodki innowacji oraz parabankowe instytucje finansowe (Matusiak, 2010). Podkreśla również, że stanowią one grupę niekomercyjnych instytucji aktywnych w obszarze wspierania przedsiębiorczości w zakresie:

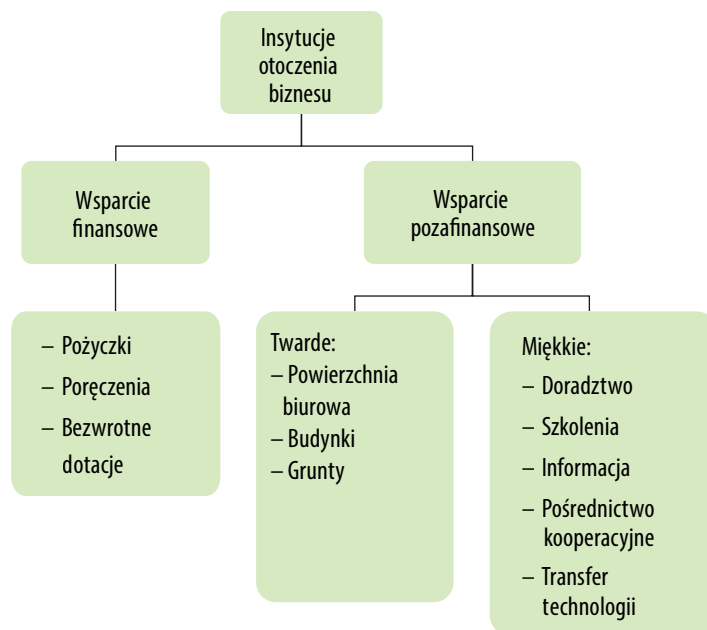
- 1) samozatrudnienia, transferu i komercjalizacji technologii oraz poprawy konkurencyjności MSP;
- 2) tworzenia warunków dla transferu nowych rozwiązań technologicznych do gospodarki i realizacji przedsięwzięć innowacyjnych;
- 3) podnoszenia jakości zasobów ludzkich przez edukację, szkolenia i doradztwo oraz upowszechniania wzorów pozytywnego działania;
- 4) zagospodarowania zasobów i realizacji przedsięwzięć infrastrukturalnych;
- 5) tworzenia sieci współpracy i partnerstwa różnych podmiotów działających na rzecz dynamizacji rozwoju, wzrostu dobrobytu i zasobności mieszkańców.

Tabela 3. Instytucje otoczenia biznesu według SOOIPP

Instytucje otoczenia biznesu		
Ośrodki przedsiębiorczości	Ośrodki innowacji	Parabankowe instytucje finansowe
<ul style="list-style-type: none"> – Ośrodki szkoleniowo-doradcze – Inkubatory przedsiębiorczości 	<ul style="list-style-type: none"> – Centra transferu technologii – Akademickie inkubatory przedsiębiorczości i preinkubatory – Inkubatory technologiczne – Parki technologiczne 	<ul style="list-style-type: none"> – Regionalne i lokalne fundusze pożyczkowe – Fundusze poręczeń kredytowych – Fundusze kapitału zaangażowanego – Sieci aniołów biznesu

Źródło: opracowanie własne na podstawie Matusiak, 2010

Wsparcie oferowane przez instytucje otoczenia biznesu związane jest z prowadzoną przez nie działalnością, która może przybrać różne formy, np. ośrodka szkoleniowo-badawczego, centrum transferu technologii, parabankowego funduszu poręczeń kredytowych i pożyczkowych, inkubatora przedsiębiorczości i centrum technologicznego czy parku technologicznego lub strefy biznesu (Markiewicz, 2010). Podstawowe funkcje pełnione przez IOB można podzielić na trzy kategorie. Pierwsza z nich dotyczy wsparcia finansowego i w głównej mierze związana jest z instytucjami parabankowymi (funduszami pożyczkowymi, funduszami poręczeń kredytowych, dotacjami). Druga kategoria odnosi się do zapewnienia materialnych warunków zakładania lub prowadzenia działalności (budynków, gruntów, sprzętu). Trzecia kategoria dotyczy usług o charakterze miękkim (doradztwa, szkoleń, transferu technologii i informacji) (Płoszaj, 2015).

Rysunek 1. Rodzaje wsparcia oferowanego przez instytucje otoczenia biznesu

Źródło: opracowanie własne na podstawie Markiewicz, 2010; Płoszaj, 2015

4. Wpływ instytucji otoczenia biznesu na rozwój gospodarczy miast – metodyka i wyniki badania

Cel badań empirycznych został podporządkowany głównemu celowi artykułu, tj. poszukiwaniu tendencji rozwoju miast w kontekście występowaniu infrastruktury otoczenia biznesu w branżach gier wideo i ICT, z wyróżnieniem miast charakteryzujących się podobną dynamiką rozwoju w wybranych wymiarach społeczno-gospodarczych.

Analiza obejmowała wszystkie ośrodki miejskie w województwie śląskim ($n = 72$) i została przeprowadzona dla wybranych zmiennych, które opisują dynamikę ich rozwoju. Ze względu na brak szerszego dostępu do informacji na poziomie NUTS 4, m.in. do: wartości PKB, wartości dodanej brutto, stopy bezrobocia czy wskaźników związanych z sektorem B+R, analiza została ograniczona do sześciu podstawowych zmiennych charakteryzujących zmianę potencjału demograficznego oraz gospodarczego. Należy również podkreślić, że przeprowadzona analiza dotyczyła jedynie danych ilościowych (zarówno w przypadku instytucji otoczenia biznesu, jak i wskaźników rozwoju miast) i nie brała pod uwagę aspektów jakościowych, co stanowiło pewnego rodzaju ograniczenie badania.

Badanie objęło swoim zasięgiem 72 miasta województwa śląskiego, które skupiają 76,3% ludności województwa i 8,9% ludności całego kraju. Planując metodykę badawczą, posłużono się zastosowanym przez Drobniaka (2018) podejściem portfelowym, na podstawie którego zaplanowano następujące zadania badawcze:

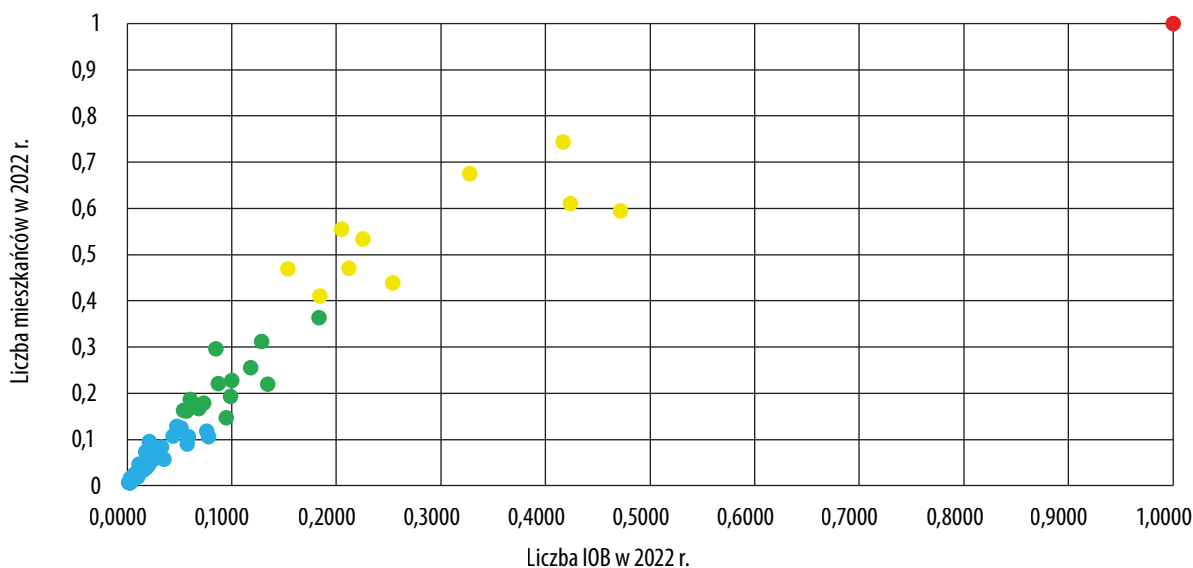
1. Wyznaczenie liczby instytucji otoczenia biznesu w miastach województwa śląskiego. Do badania wykorzystano dane pozyskane z Głównego Urzędu Statystycznego (dostępne na rok 2022), zawierające informacje na temat podmiotów gospodarczych, których

przeważające PKD dotyczy działalności wspierającej biznes, m.in. finansowa działalność usługowa, działalność prawnicza, działalność rachunkowo-księgową, doradztwo związane z zarządzaniem, działalność w zakresie specjalistycznego projektowania, wynajem i dzierżawa specjalistycznych sprzętów oraz urządzeń, działalność związana z zatrudnieniem, działalność związana z administracyjną obsługą biura i inna działalność związana z prowadzeniem działalności gospodarczej.

2. Pomiar wpływu rangi miasta (mierzonej liczbą mieszkańców) na liczbę instytucji otoczenia biznesu. Do analizy wykorzystano liczbę mieszkańców w miastach województwa śląskiego w roku 2022 oraz liczbę instytucji otoczenia biznesu w tych miastach w roku 2022 (dane wyznaczone w ramach zadania pierwszego) wraz z analizą grupowania.
3. Pomiar wpływu IOB na dynamikę rozwoju gospodarczego na podstawie liczby IOB oraz siedmiu wskaźników gospodarczych dotyczących miast województwa śląskiego wraz z analizą grupowania, w tym:
 - liczba podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON – dynamika liczby podmiotów w roku 2022 (2013 = 100);
 - liczba MŚP na 10 tys. mieszkańców – dynamika liczby podmiotów w roku 2022 (2013 = 100);
 - liczba podmiotów z sektora kreatywnego – dynamika liczby podmiotów w roku 2022 (2013 = 100);
 - liczba osób fizycznych prowadzących działalność – dynamika liczby osób prowadzących działalność w roku 2022 (2013 = 100);
 - liczba pracujących – dynamika liczby pracujących w roku 2021 (2021 = 100).

Do pomiaru dynamik wykorzystano indeksy o stałej podstawie (Hill i in., 2010; Drobnik, 2018). Zgodnie z przyjętą metodologią w celu zaobserwowania istnienia relacji (lub jej braku) między wybranymi zmiennymi wykorzystano współczynnik determinacji R^2 . Do identyfikacji grup miast o zbliżonej odległości między wartościami analizowanych zmiennych wykorzystano metodę analizy grupowania (Heffner, Gibas, 2007; Drobnik, 2018) wraz z użyciem metody k-mens i odległości euklidesowej. Całą analizę wykonano w programach Statistica oraz Excel.

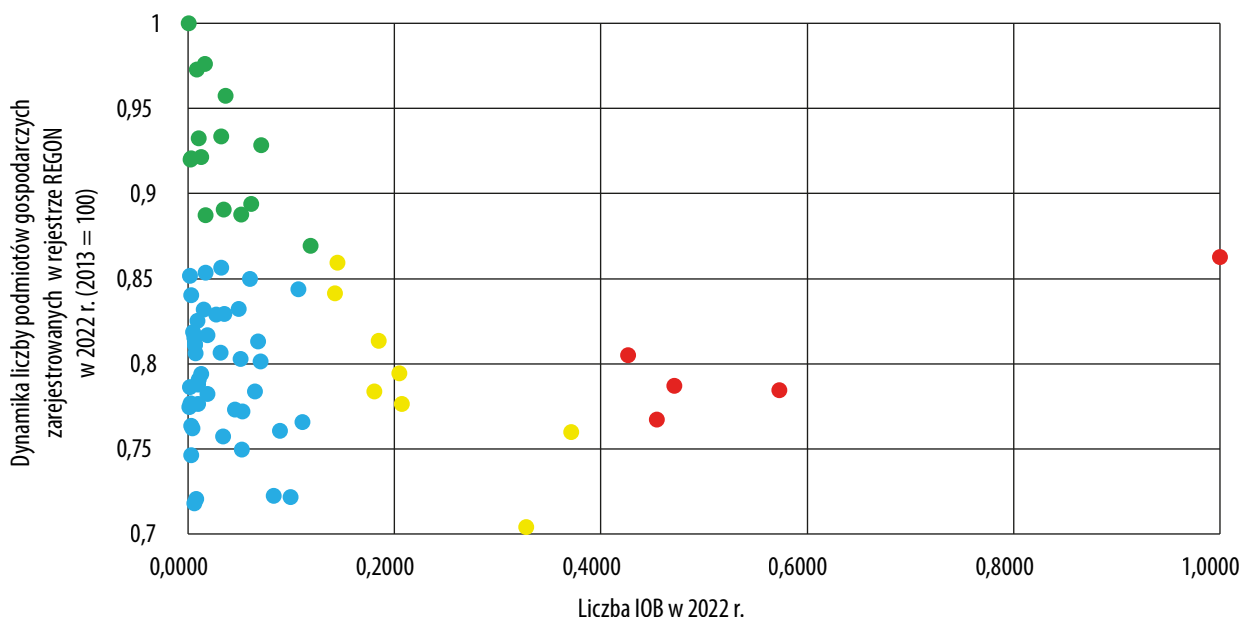
W ujęciu statystycznym bezpośrednia zależność między liczbą IOB a liczbą mieszkańców jest bardzo duża, co oznacza, że liczba IOB jest zależna od rangi miasta mierzonej liczbą mieszkańców (współczynnik determinacji $R^2 = 0,8472$).

Rysunek 2. Liczba mieszkańców (2022) a liczba IOB (2022) w miastach województwa śląskiego ($n = 72$) – wartości zestandaryzowane, $R^2 = 0,8472$

Źródło: opracowanie własne

Analiza grupowania miast województwa śląskiego oraz dynamiki liczby mieszkańców umożliwiła wyróżnienie czterech grup miast o pewnym zróżnicowaniu badanych wskaźników. Grupa pierwsza (kolor czerwony) składa się z jednego miasta – Katowic. Jest to największe miasto w województwie śląskim, które dodatkowo wyróżnia się największym potencjałem wsparcia biznesu. Druga grupa miast (kolor żółty) składa się z dziesięciu przedstawicieli. Są to duże miasta, które wyróżniają się również dobrze rozwiniętą infrastrukturą wsparcia biznesu. Do miast grupy drugiej zaliczają się: Bielsko-Biała, Bytom, Częstochowa, Dąbrowa Górnicza, Gliwice, Ruda Śląska, Rybnik, Sosnowiec, Tychy, Zabrze. Trzecia grupa miast (kolor zielony) składa się z czternastu reprezentantów. Miasta te charakteryzują się względnie małą liczbą mieszkańców oraz małą liczbą IOB. W trzeciej grupie miast znajdują się m.in. Będzin, Racibórz, Tarnowskie Góry, Chorzów, Jaworzno, Siemianowice Śląskie. Czwarta grupa zawiera miasta o najmniejszej liczbie mieszkańców oraz z najmniejszym potencjałem IOB. Do miast grupy czwartej zaliczają się m.in. Czeladź, Wilamowice, Blachownia, Kłobuck, Myszków, Pszczyna, Miasteczko Śląskie, Radlin, Żywiec.

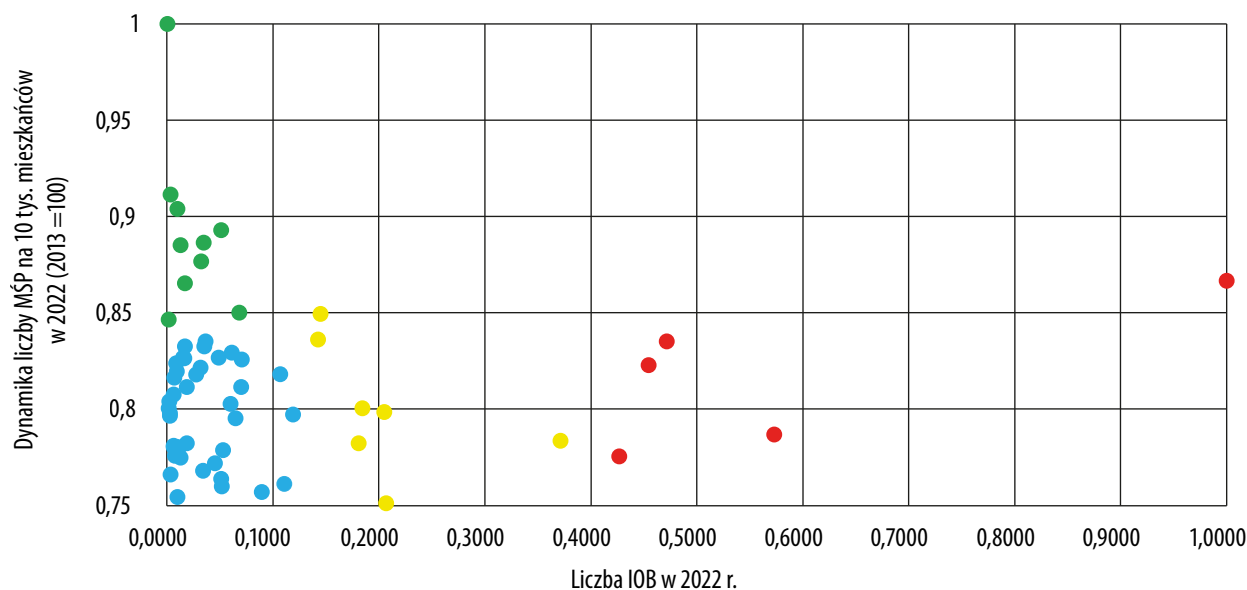

Rysunek 3. Liczba IOB (2022) a dynamika liczby podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON (2013–2022) w miastach województwa śląskiego ($n = 72$) – wartości zestandaryzowane, $R^2 = 0,0212$

Źródło: opracowanie własne

Analiza dynamiki rozwoju gospodarczego w kontekście liczby podmiotów gospodarczych w ujęciu statycznym wskazuje, że nie istnieje zależność pomiędzy liczbą IOB a dynamiką liczby podmiotów gospodarczych w miastach województwa śląskiego (współczynnik determinacji $R^2 = 0,0212$).

Analiza grupowania w wyżej wymienionym wymiarze pozwoliła zidentyfikować cztery grupy miast o pewnym zróżnicowaniu badanych cech. Grupa pierwsza (kolor czerwony) jest reprezentowana przez pięć miast: Katowice, Gliwice, Bielsko-Białą, Bytom i Zabrze. Miasta te poza najwyższym potencjałem liczby instytucji otoczenia biznesu charakteryzują się również względnie umiarkowaną dynamiką, jeśli chodzi o liczbę podmiotów gospodarczych. Wśród tych czterech miast warto zwrócić uwagę na skrajnie umiejscowione Katowice, które wyróżniają się najwyższymi wskaźnikami. Druga grupa (kolor żółty) składa się z ośmiu przedstawicieli i obejmuje miasta wyróżniające się względnie dobrym potencjałem, jeśli chodzi o liczbę IOB oraz umiarkowaną dynamiką liczby podmiotów gospodarczych. Do przedstawicieli tej grupy można zaliczyć: Chorzów, Częstochowę, Dąbrowę Górniczą, Jaworzno, Rudę Śląską, Rybnik, Sosnowiec oraz Tychy. Trzecia grupa (kolor niebieski), jest grupą najliczniejszą, obejmującą 43 miasta. Charakteryzują się one zarówno słabo rozwiniętą infrastrukturą wsparcia biznesu, jak i niską dynamiką liczby podmiotów gospodarczych. Grupa czwarta (kolor zielony) obejmuje pozostałe analizowane miasta województwa śląskiego, w tym m.in. Wilamowice, Knurów, Łaziska Górne, Mikołów, Miasteczko Śląskie czy Żory. Miasta należące do grupy czwartej charakteryzują się największą dynamiką liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych pomimo najmniejszego potencjału IOB.

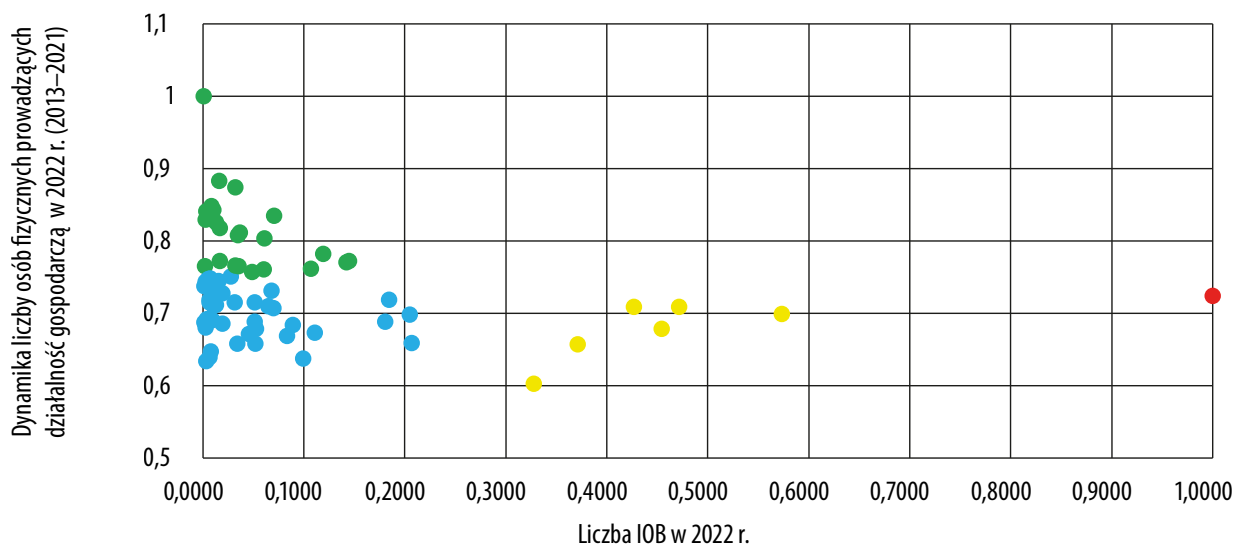

Rysunek 4. Liczba IOB (2022) a dynamika liczby MŚP na 10 tys. mieszkańców (2013–2022) w miastach województwa śląskiego ($n = 72$) – wartości zestandaryzowane, $R^2 = 0,0004$

Źródło: opracowanie własne

Trzecia z przeprowadzonych analiz dotyczyła zbadania zależności między liczbą IOB a dynamiką liczby MŚP, które najczęściej są beneficjentami usług prowadzonych przez podmioty wspierające biznes. Analiza dynamiki wykazała brak jakiegokolwiek zależności między liczbą IOB a dynamiką liczby MŚP w badanych miastach (współczynnik determinacji $R^2 = 0,0004$).

Analiza grupowania w wymiarze relacji liczby IOB oraz dynamiki liczby MŚP pozwoliła wyróżnić następujące cztery skupiska miast. Pierwsza grupa miast (kolor czerwony) ponownie składa się z pięciu przedstawicieli – są to: Katowice, Gliwice, Bielsko-Biała, Bytom i Zabrze. Miasta te poza najlepiej rozwiniętą infrastrukturą wsparcia dla biznesu charakteryzują się również względnie dobrą dynamiką liczby MŚP. Druga grupa (kolor żółty) obejmuje osiem miast, m.in. Częstochowę, Chorzów, Sosnowiec czy Tychy, które wyróżniają się umiarkowaną liczbą IOB oraz dobrą dynamiką liczby MŚP. Grupa trzecia (kolor niebieski) obejmuje 48 miast, m.in.: Blachownię, Kłobuck (miasta położone w północnej części województwa), Woźniki, Łaziska Górne, Krzanowice, Miasteczko Śląskie, Imielin, Świętochłowice. Charakteryzują się one najslabiej rozwiniętą infrastrukturą wsparcia biznesu oraz małą dynamiką liczby MŚP. Ostatnia grupa (kolor zielony) prezentuje przeciwną do grupy pierwszej charakterystykę, a mianowicie pomimo małej liczby IOB wyróżnia ją największa spośród badanych miast dynamika liczby MŚP. Do tej grupy miast należą m.in. Będzin, Krzepice, Łaziska Górne, Miasteczko Śląskie czy Świętochłowice.

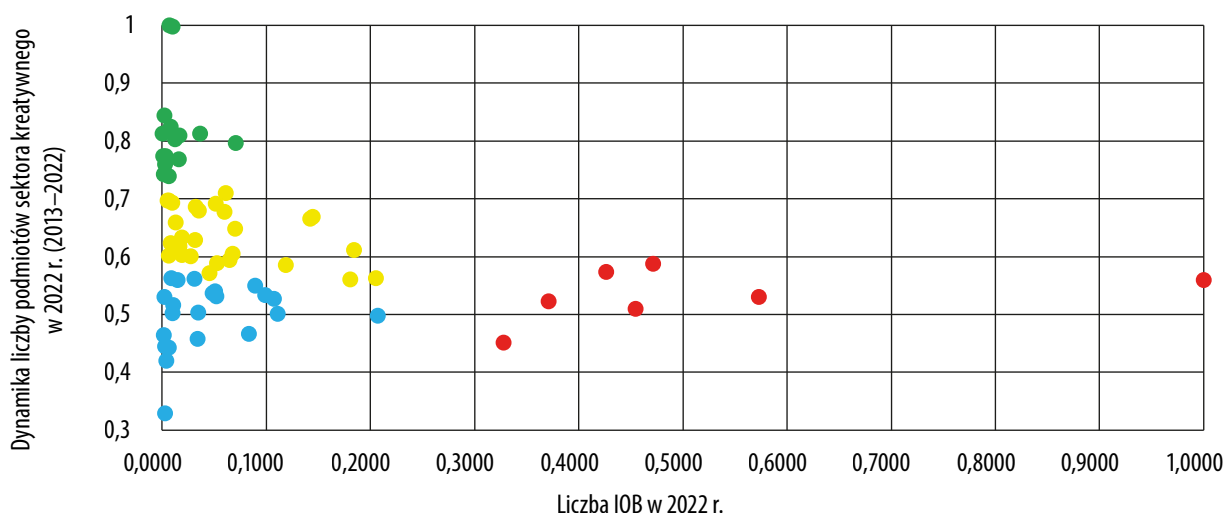
Rysunek 5. Liczba IOB (2022) a dynamika liczby podmiotów sektora kreatywnego (2013–2022) w miastach województwa śląskiego ($n = 72$) – wartości zestandaryzowane, $R^2 = 0,0603$

Źródło: opracowanie własne

Kolejna z przeprowadzonych analiz dotyczyła badania wpływu IOB na dynamikę liczby podmiotów sektora kreatywnego jako jednych z motorów napędowych rozwoju miast. Pierwsza część przeprowadzonej analizy wykazała brak zależności między liczbą IOB a dynamiką liczby podmiotów sektora kreatywnego za pomocą współczynnika R^2 , który w tym przypadku wyniósł 0,0603.

Wykonana analiza grupowania pozwoliła wskazać cztery skupiska miast, które charakteryzują się podobnymi wynikami. Podobnie do poprzednich analiz grupa pierwsza (kolor czerwony) charakteryzuje się największym potencjałem pod względem liczby IOB, ale również przeciętną dynamiką liczby podmiotów sektora kreatywnego. W skład tej grupy wchodzi siedem dużych miast: Katowice, Bytom, Gliwice, Bielsko-Biała, Częstochowa, Zabrze oraz Sosnowiec (który po raz pierwszy pojawił się w tej grupie). Grupa druga (kolor żółty) składa się z 27 miast, wśród których można wymienić: Czeladź, Kłobuck, Łaziska Górne, Wodzisław Śląski, Chorzów, Dąbrowę Górniczą, Jastrzębie-Zdrój, Jaworzno, Rybnik. Miasta te charakteryzują się umiarkowaną/średnią liczbą IOB oraz średnią dynamiką liczby podmiotów sektora kreatywnego. Grupa trzecia (kolor niebieski) składa się z 22 miast, które charakteryzują się najniższą liczbą IOB oraz najmniejszą dynamiką liczby podmiotów sektora kreatywnego. W skład tej grupy wchodzi m.in.: Będzin, Blachownia, Żarki, Racibórz, Zawiercie, Ogrodzieniec. Ostatnia grupa miast (kolor zielony) charakteryzuje się najsłabszym potencjałem pod względem liczby IOB oraz największą dynamiką liczby podmiotów sektora kreatywnego. Do miast grupy czwartej zaliczają się m.in. Wilamowice, Krzepice, Kozięgłowy, Radzionków czy Imielin. Na podstawie powyższych danych można zauważyć, że analiza grupowania przeprowadzona na podstawie danych dotyczących liczby podmiotów sektora kreatywnego różni się od analiz przeprowadzonych do tej pory. Wskazane powyżej grupy dość znacząco różnią się od tych, które wskazano we wcześniejszych analizach. Na szczególną

uwagę zasługuje dołączenie do grupy pierwszej – najsilniejszych miast – Sosnowca oraz zestawienie w jednej grupie dużych miast – Chorzowa, Dąbrowy Górniczej, Jaworzna i Rybnika z dużo mniejszymi ośrodkami miejskimi, np. Skoczowem, Woźnikami, Czeladzią czy Knurówem.

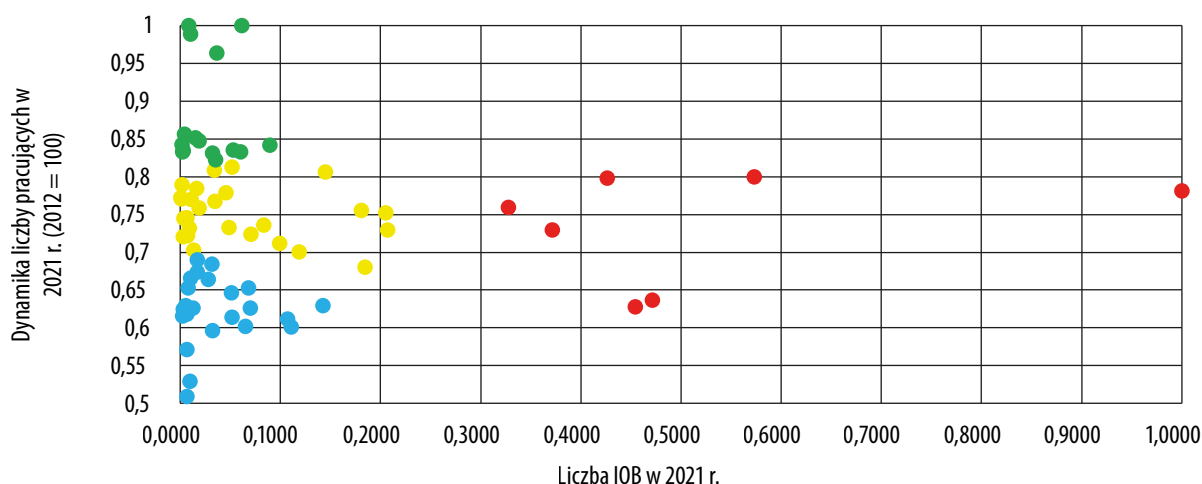

Rysunek 6. Liczba IOB (2022) a dynamika liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą (2013–2022) w miastach województwa śląskiego ($n = 72$) – wartości zestandaryzowane, $R^2 = 0,0509$

Źródło: opracowanie własne

Kolejna przeprowadzona analiza dotyczyła badania wpływu IOB na dynamikę liczby osób prowadzących działalność gospodarczą, czyli podmiotów, do których w głównej mierze skierowane są usługi podmiotów wspierających biznes. W wyniku przeprowadzanej analizy wykazano brak bezpośredniej zależności pomiędzy IOB a dynamiką liczby osób prowadzących działalność gospodarczą w miastach województwa śląskiego (współczynnik determinacji $R^2 = 0,0509$).

Analiza grupowania przeprowadzona w powyższym wymiarze pozwoliła wskazać cztery grupy miast charakteryzujących się podobnymi cechami. Grupa pierwsza (kolor czerwony) składa się z jednego miasta – Katowic, które wyróżniają się zdecydowanie najwyższym potencjałem pod względem liczby IOB oraz dobrą dynamiką liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Grupa druga (kolor żółty) składa się z sześciu miast, które cechują się średnimi wynikami w analizowanych wymiarach. W ramach tej grupy można wymienić: Bielsko-Białą, Bytom, Częstochowę, Gliwice, Sosnowiec i Zabrze. Grupa trzecia, składająca się z 41 miast, cechuje się najniższym potencjałem IOB oraz słabą dynamiką liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Są to m.in. Będzin, Cieszyn, Chorzów, Dąbrowa Górnicza, Jastrzębie-Zdrój, Rybnik czy Tychy. Czwarta grupa składa się z miast charakteryzujących się niskim potencjałem pod względem liczby IOB, natomiast wysokim pod względem dynamiki liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Wśród miast tej grupy można wymienić: Wilamowice, Lubliniec, Mikołów, Krzanowice, Radzionków, Imielin, Jaworzno czy Żywiec.

Rysunek 7. Liczba IOB (2022) a dynamika liczby pracujących (2012–2021) w miastach województwa śląskiego ($n = 72$) – wartości zestandaryzowane, $R^2 = 0,00003$

Źródło: opracowanie własne

Ostatnia z przeprowadzonych analiz dotyczyła zbadania zależności między liczbą IOB a dynamiką liczby pracujących w miastach województwa śląskiego. Analiza wykonana z wykorzystaniem współczynnika R^2 wskazuje na brak zależności między dwoma analizowanymi zmiennymi (współczynnik determinacji $R^2 = 0,00003$).

Analiza grupowania pozwoliła wskazać następujące cztery grupy miast podobnych do siebie pod względem badanych cech. Pierwsza grupa (kolor czerwony) obejmuje siedem miast (Katowice, Gliwice, Bielsko-Białą, Sosnowiec, Częstochowę, Bytom i Zabrze), które stanowią o największej sile pod względem liczby IOB w województwie śląskim. Miasta te charakteryzują się również względnie dobrą dynamiką liczby pracujących. Grupa druga (kolor żółty) obejmuje 26 miast (m.in. Chorzów, Dąbrowę Górniczą, Rudę Śląską, Rybnik, Tychy i Tarnowskie Góry), które poza umiarkowaną liczbą IOB wyróżniają się względnie dobrą dynamiką liczby pracujących. Grupa trzecia (kolor niebieski) stanowi grupę 23 miast. W jej skład wchodzi m.in. Będzin, Wisła, Knurów, Racibórz, Radzionków, Rydułtowy, Szczekociny, Mysłowice, Świętochłowice. Miasta te charakteryzują się najmniejszym potencjałem pod względem infrastruktury wsparcia biznesu oraz najniższą dynamiką liczby pracujących. Ostatnia grupa (kolor zielony) reprezentowana jest przez miasta charakteryzujące się względnie małą liczbą podmiotów wspierających biznes, natomiast najwyższą w regionie dynamiką liczby pracujących (m.in. Czeladź, Wilamowice, Blachownia, Kłobuck, Woźniki, Myszków, Miasteczko Śląskie, Jaworzno, Żory). Największym zaskoczeniem w przypadku wyników ostatniej analizy jest obecność w grupie czwartej Jaworzna, które do tej pory znajdowało się w grupach charakteryzujących się średnimi wynikami.

5. Podsumowanie i wnioski

Według Drobniaka (2018) dziedzictwo danego miejsca wyznacza „ścieżkę zależności” (*path-dependence*), która może determinować (w sposób pozytywny lub negatywny) dynamikę rozwoju, a tym samym sprzyjać jej różnorodnym postaciom. Analizy miast województwa śląskiego pozwalają wyciągnąć pewne wnioski odnoszące się do wpływu instytucji otoczenia biznesu na rozwój gospodarczy miast.

Po pierwsze, liczba instytucji otoczenia biznesu jest zależna od rangi miasta. Oznacza to, że liczba podmiotów wspierających biznes jest uzależniona od wielkości miasta mierzonej liczbą mieszkańców. Dzieje się tak, ponieważ wielkość miasta przekłada się na liczbę podmiotów gospodarczych (przedsiębiorstw), które są głównymi beneficjentami podmiotów wspierających biznes. Oznacza to, że instytucje otoczenia biznesu odpowiadają na potrzeby rynku i wraz z powiększaniem się miasta zwiększa się również wsparcie w sferze biznesowej. Analiza pozwoliła zidentyfikować skrajne grupy dużych miast z dobrze rozwiniętą infrastrukturą wsparcia biznesu oraz bardzo małych miast z bardzo małą liczbą IOB.

Po drugie, dynamika wzrostu liczby podmiotów gospodarczych nie jest uzależniona od liczby IOB. Rozwój gospodarczy miast mierzony liczbą podmiotów gospodarczych jest wynikiem większej liczby czynników. Analiza grupowania wykazała jednak podobieństwa w dynamice rozwoju gospodarczego miast (na podstawie liczby podmiotów gospodarczych) o zbliżonym poziomie infrastruktury wsparcia biznesu, w szczególności w czterech miastach o największym potencjale pod względem IOB, tj. Katowicach, Gliwicach, Bielsku-Białej i Częstochowie.

Po trzecie, liczba IOB nie znajduje również odzwierciedlenia w dynamice liczby MŚP. Analiza wykazała, że wzrost liczby małych i średnich przedsiębiorstw nie jest skorelowany z podmiotami wspierającymi biznes. Brak tego rodzaju zależności jest szczególnie widoczny w małych miastach, w których pomimo najslabiej rozwiniętej infrastruktury wsparcia biznesu następuje wzrost liczby MŚP. Może to oznaczać, iż firmy powstające w mniejszych miejscowościach rzadko korzystają z usług lokalnych IOB lub też korzystają z tego rodzaju wsparcia w innych miastach.

Po czwarte, dynamika liczby podmiotów gospodarczych sektora kreatywnego nie jest także uzależniona od liczby IOB. Co prawda spośród analizowanych danych korelacja między tymi dwoma zmiennymi była wyższa niż pozostałe, jednak nadal okazała się bardzo mała. Sektor kreatywny stanowi niezwykle zróżnicowaną grupę podmiotów, które wytwarzają produkty, opierając się na własności intelektualnej. Brak zależności między wsparciem biznesu a liczbą podmiotów sektora kreatywnego, może wynikać z jego aprzestrzenności. Przykładowo: poszczególne elementy łańcucha wartości sektorów ICT i gamingu realizowane są z wykorzystywaniem niematerialnych rozwiązań dokonujących się w przestrzeni wirtualnej, co prowadzi do braku konieczności korzystania ze wsparcia „na miejscu”.

Po piąte, dynamika liczby osób prowadzących działalność gospodarczą w miastach województwa śląskiego nie jest również uzależniona od liczby IOB. Podobnie jak w przypadku analizy dotyczącej MŚP liczba IOB nie powoduje zwiększenia liczby osób prowadzących działalność gospodarczą. Brak zależności wynikać może z małej wiedzy przedsiębiorców na temat wsparcia oferowanego przez IOB lub z nieatrakcyjnej oferty. Należy zwrócić również uwagę, że do analizy

wykorzystano dane, w których brakuje informacji, jak długo na rynku funkcjonują analizowane podmioty. Niewykluczone, że w większych miastach ze względu na dużą konkurencję liczba podmiotów znajduje się na podobnym poziomie przez stałą rotację nowych firm.

Po szóste, dynamika liczby pracujących w miastach województwa śląskiego nie jest uzależniona od liczby IOB. Brak zależności między zmiennymi świadczy o tym, że głównym działaniem instytucji otoczenia biznesu w województwie śląskim nie jest zwiększanie zatrudnienia, lecz wsparcie przedsiębiorstw w innym zakresie, np. tworzenie warunków dla transferu nowych rozwiązań technologicznych, zagospodarowanie zasobów i realizacja przedsięwzięć w zakresie majątku produkcyjnego lub podnoszenie jakości aktualnych zatrudnionych zasobów ludzkich.

Podsumowując przedstawiony obraz dotyczący wpływu instytucji otoczenia biznesu na rozwój miast, można wskazać kilka cech charakterystycznych odnoszących się do całego regionu śląskiego:

- 1) duże zróżnicowanie dynamik rozwoju badanych wskaźników, rozpatrywane w kategorii różnic pomiędzy najwyższymi i najniższymi analizowanymi wartościami – najbardziej zauważalne jest to w przypadku analizy liczby instytucji otoczenia biznesu, których największy potencjał występuje w Katowicach, natomiast najmniejszy w Krzanowicach; warto zwrócić uwagę na fakt, że w Gliwicach, które znajdują się na drugim miejscu w zestawianiu, potencjał liczby IOB jest dwa razy mniejszy w Katowicach;
- 2) względna niejednorodność procesów rozwojowych, w kontekście infrastruktury wsparcia przejawiająca się brakiem bezpośrednich zależności między liczbą IOB a dynamiką badanych wskaźników społeczno-gospodarczych – miasta w województwie śląskim o wysokiej liczbie podmiotów infrastruktury wsparcia mogą cechować się zarówno wysoką, jak i niską dynamiką wskaźników gospodarczych; analogicznie śląskie miasta o niskim potencjale pod względem liczby IOB mogą charakteryzować zarówno wysoką, jak i niską dynamiką badanych wskaźników gospodarczych; pozwala to na wysunięcie wniosku, zgodnie z którym dynamika rozwoju gospodarczego miasta jest uzależniona od większej liczby czynników niż rozwinięta infrastruktura wsparcia dla biznesu;
- 3) występowanie grup miast, które ze względu na zbliżony potencjał infrastruktury wsparcia dla biznesu charakteryzują się podobnym wzorcem rozwoju gospodarczego – na podstawie badania nie można jednoznacznie wskazać zależności między liczbą instytucji otoczenia biznesu a rozwojem gospodarczym miast województwa śląskiego, jednak analiza grupowania pozwoliła „wychwycić” pewne wzorce rozwoju; miasta o najwyższym (Katowice, Gliwice, Bielsko-Biała, Częstochowa) oraz średnim (Zabrze, Sosnowiec, Bytom, Tychy, Rybnik, Chorzów, Dąbrowa Górnicza, Ruda Śląska czy Jaworzno) potencjale liczby IOB w większości z badanych kategorii charakteryzowały się podobną dynamiką badanych cech, w odróżnieniu od miast, które charakteryzowały się najniższym potencjałem infrastruktury wsparcia; w przypadku tych drugich „powtarzalność” wstępowania we wspólnej grupie była dużo mniejsza.

Powyższe cechy charakteryzujące obraz rozwoju miast województwa śląskiego w kontekście instytucji otoczenia biznesu wskazują, że chociaż trudno potwierdzić bezpośrednią zależność między infrastrukturą wsparcia biznesu a rozwojem miast, należy zwrócić uwagę, że obecność tego typu podmiotów może być jedną z determinant konkretnego wzorca rozwoju.

Ważny w sensie poznawczym jest także wniosek wynikający z ograniczeń zaprezentowanych badań empirycznych we wnioskowaniu na temat zależności między ilościowo ujętymi wskaźnikami rozwoju gospodarczego miast a liczbą IOB. Wykazana nieliniowość tego rodzaju procesów wskazuje na konieczność uzupełnienia zaproponowanych badań między innymi o badania jakościowe w formie indywidualnych wywiadów bezpośrednich zarówno w grupie IOB, jak i w grupie przedsiębiorców, tj. kluczowych beneficjentów instytucji wsparcia biznesu.

Bibliografia

- Biniecki J., Szczupak B. (2001), *Strategia rozwoju lokalnego*, [w:] A. Klasik, F. Kuźnik (red.), *Zarządzanie strategiczne rozwojem lokalnym i regionalnym*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Katowicach, Katowice, s. 61–80.
- Burdecka W. (2004), *Instytucje otoczenia biznesu. Badania własne*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa.
- Caragliu A., Del Bo Ch., Nijkamp P. (2011), *Smart Cities in Europe*, „Journal of Urban Technology”, vol. 18(2), s. 65–82.
- Caves R. (2000), *Creative Industries: Contracts between Art and Commerce*, Harvard University Press, Cambridge.
- Chojnicki Z. (1999), *Uwarunkowania rozwoju regionu nadgranicznego. Koncepcje i założenia teoretyczne*, [w:] Z. Chojnicki (red.), *Podstawy metodologiczne i teoretyczne geografii*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, s. 355–380.
- Coase R.H. (1937), *The Nature of the Firm*, „Economica”, vol. 4, s. 386–405.
- Coase R.H. (1960), *The Problem of Social Cost*, „Journal of Law and Economics”, vol. 3, s. 1–44.
- Domańska A. (2019), *Wspieranie przedsiębiorczości przez instytucje otoczenia biznesu*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin.
- Dominiak J. (2006), *Struktura i organizacja otoczenia biznesu w aglomeracji poznańskiej*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
- Doroszewski W. (1965), *Słownik języka polskiego*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Drobniak A. (2012), *Projekty strategiczne w mieście przemysłowym*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice.
- Drobniak A. (2017), *Economic Resilience and Hybridization of Development – A Case of the Central European Regions*, „Regional Statistic”, vol. 7(1), s. 43–62.
- Drobniak A. (2018), *Hybrydyzacja jako współczesny wzorzec rozwoju polskich miast*, „Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach”, nr 365, s. 5–29.
- Drobniak A. (2019), *Definiowanie koncepcji hybrydyzacji rozwoju*, „Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna”, nr 45, s. 23–40.
- Dugger W.M. (1979), *Power: An Institutional Framework of Analysis*, „Journal of Economic Issues”, vol. XIV(4), s. 897–907.
- Dziemianowicz W. (2021), *Lokalny rozwój gospodarczy – konkurencyjność – przedsiębiorczość*, Instytut Rozwoju Miast i Regionów, Kraków.

- Florida R. (2002), *The rise of the creative class: And how it's transforming work, leisure and community*, Basic Books, New York.
- Grosse T.G. (2002), *Przegląd koncepcji teoretycznych rozwoju regionalnego*, „Studia Regionalne i Lokalne”, nr 1(8), s. 25–48.
- Heffner K., Gibas P. (2007), *Analiza ekonomiczno-przestrzenna*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Katowicach, Katowice.
- Hill E., St. Clair T., Wial H., Wolman H., Atkins P., Blumenthal P., Ficenec S., Friedhof A. (2011), *Economic Shocks and Regional Economic Resilience. Building Resilient Regions*, Institute of Governmental Studies, University of California, Berkley.
- Hodgson G.M. (2001), *How Economics Forgot History*, Taylor & Francis Group, London–New York.
- Klasik A. (red.) (2010), *Rola sektora kultury i przemysłów kreatywnych w rozwoju miast i aglomeracji*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice.
- Klasik A. (red.) (2018), *Rozwój kreatywny i inteligentny centrów i przestrzeni miejskich*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice.
- Korenik S. (1999), *Teoria bazy ekonomicznej jako podstawa podbudowy procesów rozwoju lokalnego*, „Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu”, nr 807, s. 18–24.
- Kuder D. (2011), *Instytucjonalizm wobec głównego nurtu ekonomii*, „Studia Ekonomiczne Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach”, nr 80, s. 73–81.
- Kuhnen F. (1987), *Causes of Underdevelopment and Concepts of Development – Introductions to Development Theories*, „The Journal of Development Studies”, vol. VIII, s. 11–25.
- Landry Ch. (2013), *Kreatywne miasto*, Narodowe Centrum Kultury, Warszawa.
- Lisowska R., Grabowski J. (2021), *Instytucje otoczenia biznesu w województwie wielkopolskim 2021*, Wielkopolskie Regionalne Obserwatorium Terytorialne, Poznań.
- Lösch A. (1961), *Gospodarka przestrzenna. Teoria lokalizacji*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
- Malizia E.E., Feser E.J. (1999), *Understanding Local Economic Development*, Rutgers, New Jersey.
- Markiewicz J. (2010), *Instytucje otoczenia biznesu. Rola w kształtowaniu innowacyjności sektora MŚP na przykładzie województwa zachodniopomorskiego*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin.
- Matusiak K.B. (2010), *Budowa powiązań nauki z biznesem w gospodarce opartej na wiedzy. Rola i miejsce uniwersytetu w procesach innowacyjnych*, Szkoła Główna Handlowa – Oficyna Wydawnicza, Warszawa.
- Matusiak K.B. (2011), *Rola i miejsce instytucji wsparcia w realizacji polityki innowacyjnej*, „Ekonomiczne Problemy Usług”, nr 70, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego”, s. 203–224.
- Ménard C., Shirley M.M. (2014) *The Future of New Institutional Economics: From Early Intuitions to a New Paradigm?*, „Journal of Institutional Economics”, vol. 10, s. 541–565.
- Możdżeń M. (2015), *Współzarządzanie a nowa ekonomia instytucjonalna*, [w:] St. Mazur (red.), *Współzarządzanie publiczne*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa, s. 65–92.
- North D.C., Davis L.E. (1971), *Institutional Change and American Economic Growth*, Cambridge University Press, Cambridge.
- North D.C., Thomas R.P. (1973), *The Rise of the Western World. A New Economic History*, Cambridge University Press, Cambridge.
- North D.C., Prologue W., Drobak J.N., Nye J.V. (1997), *The Frontiers of the New Institutional Economics*, Academic Press, San Diego–London, s. 5–6.

- Ochojski A. (2018), *Miasta inteligentne. Podstawy koncepcyjne podejścia ekonomicznego*, [w:] A. Klasik (red.), *Rozwój kreatywny i inteligentny centrów i przestrzeni miejskich*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice, s. 66–82.
- Osborn D., Geabler T. (2005), *Rządzić inaczej*, Media Rodzina, Poznań.
- Płoszaj A. (2013), *Sieci instytucji otoczenia biznesu*, EUROREG, Warszawa.
- Płoszaj A. (2015), *Instytucje otoczenia biznesu w Obszarze Metropolitalnym Gdańsk–Gdynia–Sopot*, EUROREG, Warszawa.
- Porter M.E. (2001), *Porter o konkurencji*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
- Ratajczak M. (2012), *Ekonomia instytucjonalna i jej współczesny podział*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego”, nr 4, s. 93–101.
- Rykała P. (2021), *Nowy sektor kreatywny – rozwój branży gamingu*, [w:] A. Drobniak, R. Cyran, K. Plac, P. Rykała, J. Szymańska (2021), *Rezyliencja miasta i regionów Europy Środkowej w kontekście hybrydyzacji rozwoju*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice, s. 142–163.
- Rykała P., Heffner K., Gasidło K., Klasik A., Majorek A., Polko A., Noworól A., Janik M., Klemens B., Wyrzykowska A., Stankiewicz B., Zuzańska-Żyśko E., Bartoszek A., Runge J., Twardoch A., Harat Ł., Komornicki T., Markowski T., Kuźnik F., Wrana K. (2022), *Miasta w procesie przemian. W kierunku nowego stylu zarządzania miejskiego*, Polska Akademia Nauk. Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju, Warszawa.
- Vale L.J., Campanella T.J. (2005), *The Resilient City: How Modern Cities Recover from Disaster*, Oxford University Press, Oxford.
- Veblen T. (1904) *The Theory of Business Enterprise*, Martino Fine Books, Mansfield Centre.
- Weber A. (1909), *Über den Standort der Industrien*, J.C.B. Mohr, Tübingen.
- Williamson O. (1975a), *Markets and hierarchies, analysis and antitrust implications: A study in the economics of internal organization*, Free Press, New York.
- Williamson O.E. (1975b), *Markets and Hierarchies*, Business & Public Policy Group, University of California, Berkeley.
- Wojtyna A. (2007), *Teoretyczny wymiar zależności między zmianami instytucjonalnymi*, „Gospodarka Narodowa. The Polish Journal of Economics”, nr 216(5–6), s. 1–23.
- Zenka A. (2007), *Wpływ państwa na równowagę systemu instytucjonalnego*, [w:] S. Rudolf (red.), *Nowa ekonomia instytucjonalna. Teoria i zastosowania*, Wyższa Szkoła Ekonomii i Administracji im. Prof. Edwarda Lipińskiego w Kielcach, Kielce, s. 237–256.

The Impact of Business Environment Institutions on the Economic Development of Cities in the Silesian Voivodeship

Abstract:

The subject of the article focuses on issues related to business environment institutions, including the identification of their impact on the economic development of cities. The aim of the article is to search for urban development trends in the context of the presence of business environment infrastructure, distinguishing cities characterized by similar development dynamics in selected socio-economic dimensions. The study consists of four parts. In the first one, an attempt was made to reflect on the issue of economic development of cities by analyzing selected development concepts. The second part presents the issue of Business Environment Institutions from a theoretical perspective. The third part presents

the methodological assumptions and research results regarding the impact of Business Environment Institutions on the economic development of cities in the Silesian Voivodeship. The last part contains conclusions and a summary.

Keywords: economic development of cities, cities, business environment institutions, business support

 <p>OPEN ACCESS</p>	<p>© by the author, licensee University of Lodz – Lodz University Press, Lodz, Poland. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution license CC-BY (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)</p>
 <p>C O P E Member since 2018 JM13703</p>	<p>Received: 2023-12-01; revised: 2024-04-09. Accepted: 2024-06-20</p> <p>This journal adheres to the COPE's Core Practices https://publicationethics.org/core-practices</p>